

Innst. S. nr. 24

(2007–2008)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument nr. 8:113 (2007–2008)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Martin Engeset, Sonja Irene Sjøli og Elisabeth Røbekk Nørve om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgsoppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn

Til Stortinget

1. INNLEDNING

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å

1. foreta en gjennomgang av gjeldende lover og regler for omsorgslønn, med klargjøring av skatteplikt og rettighetsopptjening for dem som mottar omsorgslønn og
2. fremme forslag til ordninger som gjør at de som utfører velferdsoppgaver for nær familie får mulighet til kompetanseutvikling og attføring, for å sikre overgang til ordinært arbeid."

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

2. KOMITEENS BEHANDLING

Komiteen ba i brev av 19. mai 2008 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 10. juni 2008 følger vedlagt. I forbindelse med behandling av dokumentet mottok komiteen 17. juni 2008 en uttalelse fra Funksjonshemmedes fellesorganisasjon. Brevet følger vedlagt.

3. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Eva Kristin Hansen, Per Rune Henriksen, Sverre Myrli, fra Fremskrittspartiet, Robert Eriksson, Kari Kjønnaas Kjos og Kenneth Svendsen, fra Høyre, Martin Engeset, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Karin Andersen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund, fra Senterpartiet, Jon Øyvind Odland og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til rundskriv I-1998-42-Omsorgslønn hvor det står:

"Hovedformålet med omsorgslønnsordninga er å bidra til best mogeleg omsorg for dei som treng hjelp i dagleglivet og å gjere det mogeleg for private omsorgsytarar å halde fram med omsorgsarbeidet."

Komiteen er enig i at omsorgslønn er en svært viktig ordning for familier med familiemedlemmer med nedsatt funksjonsevne eller alvorlig sykdom.

Komiteen viser videre til at det er viktig at mennesker som påtar seg pleie- og omsorgsoppgaver for familiemedlemmer, som ellers ville vært avhengig av offentlige tilbud, ikke skal komme uheldig ut etter langvarig fravær fra arbeidslivet, når omsorgen opphører.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til statsrådets svarbrev til komiteen av 10. juni 2008. Flertallet viser til at statsråden her gjennomgår dagens regelverk under Helse- og omsorgsdepartementet når det gjelder lønn til personer som har et særlig tyngende omsorgsarbeid. Omsorgslønn omfattes av lov om sosiale tjenester, og det er derfor kommunene som

avgjør om omsorgslønn skal ytes, på nærmere bestemte forutsetninger. Omsorgslønn kan kombineres med egen inntekt. Rettigheter til ferie og feriepenger avhenger av om personen som mottar omsorgslønn regnes som ansatt eller oppdragstaker. For oppdragstakere kan avlastning tilstås, også med løpende omsorgslønn.

Flertallet viser videre til at rettigheter etter folketrygdløven sorteres under Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Statsråden gjennomgår i sitt svarbrev de rettighetene som mottakere av omsorgslønn har etter gjeldende regelverk. Omsorgslønn er pensjonsgivende inntekt og gir rett til sykepenger, enten som arbeidstaker eller som oppdragstaker. Sistnevnte kan tegne tilleggsforsikring på vanlig måte. Mottakere av omsorgslønn tjener opp pensjonspoeng på vanlig måte og kan få godskrevet omsorgspoeng etter vanlige regler.

Flertallet viser til statsrådets svar om pågående forbedringer i eksisterende KOSTRA-rapportering, som vil gi et bedre statistikkgrunnlag for framtida.

Flertallet viser videre til statsrådets svar om mulige støtteordninger ved behov for overgang fra omsorgsarbeid til ordinært arbeid. De aktuelle personene kan vurderes for arbeidsmarkedstiltak på linje med andre, men har kun rett til dagpenger dersom de har vært arbeidstaker og ikke oppdragstaker. De kan ha rett til individstønning ved deltakelse i arbeidsmarkedstiltak, yrkesrettet attføring etter vanlige regler eller kunne omfattes av kvalifiseringsprogrammet for personer med små eller ingen rettigheter i folketrygden.

Flertallet viser likevel til at det i brev av 17. juni 2008 til komiteen fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon framkom at dagens regelverk ikke fungerer optimalt for alle. Flertallet viser i den forbindelse til statsrådets svarbrev, der det framgår at Regjeringen gjennom et interdepartementalt utvalg er i gang med et arbeid, der det utredes strategier og tiltak som kan gjøre det lettere å kombinere yrkesaktivitet med omsorg for nære pårørende. Flertallet har merket seg at det snart vil bli sendt ut et høringsnotat om dette. Flertallet imøteser resultatet av høringen og Regjeringens videre oppfølging av saken.

Flertallet har ingen ytterligere merknader og foreslår at dokumentet vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at ordningen med omsorgslønn oppfattes av mange som lite forutsigbar og gjør at mange sliter med å kunne langtidsplanlegge sin familiesituasjon. Grunnen til dette er etter disse medlemmers syn at ordningen i alt for stor

grad avhenger av den enkelte kommunes prioritering av ordningen, samt kommunenes årlige budsjett.

Disse medlemmer viser til at siden omsorgslønn er skattepliktig og kommunene betaler arbeidsgiveravgift, er det naturlig å tenke seg at den som yter omsorgen burde likestilles med andre ansatte i forhold til feriepenger, sykepenger, arbeidsmarkedstiltak, arbeidsledighetstrygd og pensjonspoeng. Etter dagens lovverk er det opp til kommunene selv om de velger en arbeidsavtale eller en oppdragsavtale og hvilke andre rettigheter som måtte følge av den avtalen som blir valgt.

Disse medlemmer mener det må være et mål å få innført en ordning med omsorgslønn som er lik over hele landet.

Disse medlemmer viser til at spesielt familier med funksjonshemmede barn eller barn med alvorlig sykdom, har en tøff hverdag, noe antall henvendelser viser med all tydelighet. Ofte gis det uttrykk for at det er kampen mot det offentlige som er det aller tøffeste. Familiene sliter med et stort regelverk med særregler, byråkrati og skjemaer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det i forbindelse med behandling av St.meld. nr. 50 (1996–1997) Handlingsplan for eldreomsorgen. Trygghet – respekt – kvalitet, ble fremmet et forslag fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti om at staten skulle delfinansiere kommunenes forpliktelser til omsorgslønn med 50 pst. slik at det ville være mulighet til å etablere en ordning som var tilnærmet lik over hele landet uavhengig av kommunal økonomisk situasjon, jf. Innst. S. nr. 294 (1996–1997).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til at det i forbindelse med behandlingen av Dokument nr. 8:61 (2001–2002) fremmet Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet forslag om å legge til rette for statlig medfinansiering av omsorgslønnsordningen med minimum 50 pst. av lønnskostnadene, jf. Innst. S. nr. 189 (2001–2002).

Disse medlemmer vil også peke på det faktum at det ikke er lovfestet noe nivå for ytelsen. Det vises her til at Fremskrittspartiet i 2002 fremmet Dokument nr. 8:61 (2001–2002) om å be Regjeringen sørge for normerte satser for omsorgslønn i alle kommuner. Forslaget ble vedtatt vedlagt protokollen, jf. Innst. S. nr. 189 (2001–2002).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Venstre i 2007 fremmet et representantforslag om å legge til rette for at foreldre med funksjonshemmede barn kan motta en

omsorgslønn, jf. Dokument nr. 8:66 (2006–2007). Her foreslo Venstre et spleiselag hvor kommunen garanterte for 5 000 kroner pr. måned, og at staten dekker det resterende opp til 80 pst. av 6G. Saken ble vedtatt vedlagt protokollen, jf. Innst. S. nr. 249 (2006–2007).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til at det i samme sak ble fremmet følgende forslag fra Fremskrittspartiet:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av ordningen med omsorgslønn slik at like tilfeller behandles likt uansett bostedsadresse når det gjelder omsorgslønnens størrelse."

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at finansieringsansvaret for omsorgslønn overføres til staten."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til svarbrev av 10. juni 2008 fra daværende arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen hvor det blant annet står:

"Som det fremgår av omtalen ovenfor, er omsorgslønn pensjonsgivende inntekt som gir rettigheter etter folketrygdloven. Lønnen gir rett til sykepenger, opptjening av pensjonspoeng og omsorgsytter kan være berettiget til omsorgspoeng for ulønnet omsorgsarbeid. Etter min vurdering besvares forslaget under punkt 1 langt på vei gjennom redegjørelsen om gjeldende lover og regler for omsorgslønn i dette brevet."

Disse medlemmer støtter ikke statsråden syn og mener at antall ganger omsorgslønn har vært oppe til behandling i Stortinget og antall henvendelser komiteens medlemmer mottar fra berørte parter, viser at det er behov for en gjennomgang av ordningen, samt en forbedring av den. Samtidig oppfatter ikke disse medlemmer at det er samsvar i statsrådens oppsummering og den gjennomgangen statsråden viser til.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å foreta en gjennomgang av gjeldende lover og regler for omsorgslønn, med klargjøring av skatteplikt og rettighetsopptjening for dem som mottar omsorgslønn."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til statsrådens svarbrev i forhold til representantforslagets forslag nr. 2, hvor statsråden

omtaler arbeidet med å utvikle strategier og tiltak som gjør det lettere for yrkesaktive å kombinere yrkesaktivitet med omsorg for nære pårørende. Selv om dette også kan sies å være en del av det forslag 2 opptar, gikk forslaget i hovedsak ut på å gi mennesker som utfører velferdsoppgaver over lang tid, mulighet til kompetanseutvikling og attføring, hvilket ikke fullt ut dekkes gjennom statsrådens svarbrev. Dette er mennesker som ikke kombinerer yrkesaktivitet og omsorg for nære pårørende, og som over lang tid har hatt liten kontakt med arbeidslivet. Disse medlemmer ber derfor statsråden om å ta med forslag 2 som del av det høringsnotat som snart skal sendes ut.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til ordninger som gjør at de som utfører velferdsoppgaver for nær familie får mulighet til kompetanseutvikling og attføring, for å sikre overgang til ordinært arbeid."

Disse medlemmer mener det er et sterkt behov for en opprydding i og klargjøring av regelverket. Inndelingen av ulike kategorier, slik det gjengis i statsrådens svarbrev av 10. juni 2008, understreker dette behovet. Det som er viktig for mottakere av omsorgslønn, er primært den omsorg som et nært familiemedlem har sterkt behov for.

Komiteens medlem fra Høyre er av den oppfatning at det ikke først og fremst er tilknytningsform en mottaker av omsorgslønn er opptatt av, men selve faktumet at en skal få en kompensasjon for å yte omsorgsoppgaver. Det kan også reises spørsmål om mottakerne av omsorgslønn gjøres kjent med de ulike kategoriene av tilknytningsformer, og hvilke rettighetsmessige implikasjoner de ulike formene har. Dette medlem er kjent med eksempler hvor rettighetsspørsmål i tilknytning til ulike kategorier av omsorgslønn først er blitt kjent for mottakeren på det tidspunkt en avslutter omsorgsarbeidet. Med tanke på at en foresatt kan ha en slik omsorgsoppgave for et barn inntil barnet fyller 18 år, er det opplagt at tilknytningsform vil ha sterk betydning for den enkelte mottaker av omsorgslønn. Det er derfor etter dette medlems mening et sterkt behov for standardisering av omsorgslønnsbegrepet, og hva det innebærer av rettigheter for mottakeren av omsorgslønn.

Omsorgslønn er en kommunal ytelse, hjemlet i lov om sosiale tjenester. Dette medlem er ikke tilhenger av en standardisert størrelse på selve ytelsen, eller å flytte ansvaret for omsorgslønn fra kommunene og over til staten. Hva slags tjenestetilbud som tilbys en person med omsorgsbehov vil variere fra kommune til kommune, og dette medlem

mener derfor at omsorgslønnens størrelse bør harmonere med hva som tilbys av andre tjenester.

Komiteens medlem fra Venstre viser til sine merknader i forbindelse med behandlingen av Venstres representantforslag nr. 66 (2006–2007) om omsorgslønn til foreldre med funksjonshemmede barn, jf. Innst. S. nr. 249 (2006–2007). Dette forslaget ble fremmet fordi det er ulik standard når det gjelder størrelse på omsorgslønn rundt i landet. Det finnes en rekke ordninger på området blant annet knyttet til pleiepenger, men denne ordningen er i dag ikke tilstrekkelig, og utelukker dem som ikke har hatt ordinært arbeid. Dette var bakgrunnen for forslaget om å sette en standard for omsorgslønn, og gjøre denne ubyråkratisk i den enkelte kommune. Følgende ble da anført:

"I dag er det slik at lønnsutgifter i rapporterings-systemene er inne i ordinære lønninger innenfor helse og omsorgssektoren i kommunene. Det er således ikke mulig å skille ut lønn, verken total lønn til personer med omsorgslønn eller hva den enkelte kommune har lagt seg på med hensyn til lønnsnivå, eller hvilke andre betingelser som er knyttet til arbeidsforholdet."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre peker på at disse variasjonene bekreftes blant annet i publikasjonen "Omsorgslønn til foreldre med funksjonshemmede barn. Lønn, påskjønnelse eller avlat?" I oppsummeringen i denne rapporten pekes det på følgende utfordringer:

- Uklarhet om hva omsorgslønn er betaling for.
- Ordningen har svakt rettsgrunnlag.
- Det er stor ulikhet i praktiseringen av omsorgslønn, mellom kommuner og i samme kommune.
- Det betales ofte ut svært lave beløp.

I tillegg har Samfunnsspeilet 5–6/2006 en artikkel, "Mer hjemmetjenester til mottakere under 67 år", hvor det refereres til nyere undersøkelser om omsorgsbehov. Dette oppsummeres på følgende måte:

"Antallet som mottar offentlig praktisk bistand, har sunket fra 122 000 i 1999 til 112 000 i 2005. Samtidig viser levekårsundersøkelsen at stadig flere eldre mennesker mottar ulønnet hjelp av slektninger og andre. Mens 9 prosent av personer 67 år og over svarte at "husholdet har regelmessig mottatt ulønnet hjelp fra slektninger" i 1998, hadde denne andelen steget til 14 prosent i 2005. Nedgangen i antall mottakere av praktisk bistand bør imidlertid ikke utelukkende forklares med helse og et mindre tilgjengelig kommunalt tilbud. Helseforsker Tor Inge Romøren mener nedgangen også kan ha sammenheng med at de små mellomkrigskullene nå kommer i 70-årsalder-

ren. Det har dermed blitt færre av de friskeste eldre, som i større grad har behov for kun praktisk bistand."

Disse medlemmer understreker at de respektive partiene er tilhenger og positive til at ordningen med omsorgslønn kan utvides til å gjelde flere grupper, blant annet pårørende som kan yte omsorg for egne foreldre eller partner under sykdom. Problemet er slik disse medlemmer ser det, at ordningen med omsorgslønn i dag er lite brukt, det er ingen standard for hvor høyt beløp som kan utbetales og i tillegg er det lagt betydelige byråkratiske hindringer i veien for ordningen. Dette er uholdbart.

Komiteens medlem fra Venstre viser i denne forbindelse til Venstres merknad i ovennevnte representantforslag, jf. Innst. S. nr. 249 (2006–2007) hvor følgende ble videre anført:

"Dette medlem vil gjerne påpeke at det leves svært forskjellige liv, og at friheten til å gjøre dette er grunnleggende for ethvert menneske. I dag velger svært mange kvinner med funksjonshemmede barn å bli hjemme. Og for dem som ønsker dette bør det legges til rette gode ordninger. Men dette medlem ønsker selvfølgelig ikke at dette skal fortrengte oppbygging av gode institusjoner eller andre former for tilrettelagte tilbud."

Mange foreldre som tar seg av funksjonshemmede barn savner kontakt med arbeidslivet både faglig og kollegialt. En del foreldre vil være 100 pst. hjemme med barnet fordi de bruker så mye energi på å finne frem i systemet. Mange får ikke så lett hverdager med sykehusinnleggelse osv. til å gå opp med et yrkesliv. I dag flytter en del foreldre bevisst til "gode kommuner".

4. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen om å foreta en gjennomgang av gjeldende lover og regler for omsorgslønn, med klargjøring av skatteplikt og rettighetsopp-tjening for dem som mottar omsorgslønn.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen om å fremme forslag til ordninger som gjør at de som utfører velferdsoppgaver for nær familie får mulighet til kompetanseutvikling og attføring, for å sikre overgang til ordinært arbeid.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at finansieringsansvaret for omsorgslønn overføres til staten.

5. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:113 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Martin Engeset, Sonja Irene Sjøli og Elisabeth Røbekk Nørve om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgsoppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn – vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, 11. november 2008

Karin Andersen

leder

Kari Kjønaas Kjos

ordfører

Vedlegg 1

Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 10. juni 2008

Dokument nr 8:113 (2007–2008) – ber om vurdering av forslag om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgsoppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn

Jeg viser til brev av 19. mai 2008 vedlagt representantforslag fra stortingsrepresentantene Olemic Thommessen, Martin Engeset, Sonja Irene Sjøli og Elisabeth Røbekk Nørve om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgsoppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn.

Det fremsettes forslag om at Regjeringen skal:

1. foreta en gjennomgang av gjeldende lover og regler for omsorgslønn, med klargjøring av skatteplikt og rettighetsopptjening for dem som mottar omsorgslønn.
2. fremme forslag til ordninger som gjør at de som utfører velferdsoppgaver for nær familie får mulighet til kompetanseutvikling og attføring, for å sikre overgang til ordinært arbeid.

Til forslaget punkt 1

Jeg gjør oppmerksom på at lov om sosiale tjenester mv. (sosialtjenesteloven) i § 4-2 blant annet bestemmer at sosiale tjenester skal omfatte lønn til personer som har et særlig tyngende omsorgsarbeid (omsorgslønn). Regelverket ligger under helse- og omsorgsministeren, men jeg kan formidle følgende opplysninger om ordningen:

GJELDENDE BESTEMMELSER

Både den som mottar omsorg og den som ønsker å yte omsorgsarbeid, kan søke om omsorgslønn. Det er alltid en forutsetning at en voksen person med hjelpebehov må ønske å motta omsorg fra pårørende. Det er omsorgsyter som får utbetalt omsorgslønnen. Det er ingen øvre eller nedre aldersgrense når det gjelder mottaker av tjenestene det gis omsorgslønn for.

Det er ikke alt omsorgsarbeid som gir grunnlag for omsorgslønn. Omsorgslønn er i sosialtjenesteloven § 4-2 bokstav e regnet som en av "de sosiale tjenestene". Og det er kommunen som avgjør om det skal ytes omsorgslønn. Målgruppen er personer som har "særlig tyngende omsorgsarbeid" overfor personer "som ikke kan dra omsorg for seg selv, eller som er helt avhengig av praktisk og personlig hjelp for å greie dagliglivets gjøremål" (§ 4-3). Det er bare aktuelt å gi foreldre omsorgslønn for tjenester til eget

barn når omsorgen klart overstiger vanlig omsorg for barn på samme alder.

En forutsetning for å få innvilget omsorgslønn er at omsorgsyteren utfører omsorgsarbeid som ellers skulle vært utført av omsorgstjenesten i kommunen. Vedtak om omsorgslønn skal baseres på en helhetlig vurdering. Kommunen har ansvar for å yte nødvendige tjenester på et forsvarlig nivå. I sin beslutning må kommunen veie de ulike hensyn mot hverandre. I noen tilfeller må derfor kommunen prioritere å bruke eget personell av budsjettmessige grunner og av hensyn til å kunne beholde personell. En slik beslutning kan også være begrunnet med spørsmål om faglig forsvarlighet i forhold til det foreliggende helse-/omsorgsbehovet.

Med andre ord: Omsorgslønn gis ut fra *brukerens* behov, kommunens ansvar for å gi nødvendige omsorgstjenester og de tjenestene omsorgsyteren utfører. Den private omsorgsyteren som mottar omsorgslønn, kan ha svært ulike inntektsforhold utenom omsorgslønnen. Vedkommende kan for eksempel ha full arbeidsinntekt ved siden av, ingen egen inntekt eller en pensjonsinntekt. Inntektstap kan være et tegn på at omsorgsarbeidet er særlig tyngende. Kommunen skal ut over dette ikke ta hensyn til økonomien til søkeren i vurderingen av en søknad om omsorgslønn.

STATISTIKK

Forslagsstillerne etterlyser ny statistikk for omsorgslønnsordningen. Det kan opplyses at IPLOS vil gi bedre statistikk enn vi har hatt til nå (alder på den som mottar tjenester, antall timer omsorgslønn og dato for vedtak). IPLOS er et nasjonalt register med data som på en standardisert måte beskriver bistandsbehovet til de som søker om eller mottar kommunale pleie- og omsorgstjenester, og hvilke tjenester som kommunen gir. Målet er at nasjonale og lokale myndigheter kan følge med på utviklingen innenfor sektoren og få nødvendig kunnskap for å kunne planlegge og etablere gode og likeverdige tjenester til brukerne.

IPLOS er en del av kommune-stat-rapporteringen KOSTRA. Mer enn 90 prosent av landets kommuner leverte IPLOS-data i løpet av 2007. Kvaliteten på kommunenes innrapportering var varierende, og ikke alle kommunedata egnet seg for publisering. Helse- og omsorgsministeren opplyser at det pågår arbeid for å sikre kvaliteten i framtidige rapporter.

FERIE OG FERIEPENGER

Det er ingen automatikk i at mottakere av omsorgslønn regnes som oppdragstakere, men i rundskrivet til kommunene har Helse- og omsorgsdepartementet tilrådd denne tilknytningsformen mellom kommunen og omsorgslønnsuttakere. Det er særlig på bakgrunn av at midlertidige tilsetninger vil kunne komme i strid med arbeidsmiljølovens bestemmelser.

Lov om ferie sikrer arbeidstakere årlig feriefritid og feriepenger. Når omsorgslønn organiseres som et oppdragsforhold og mottakeren av omsorgslønn dermed ikke har lovpålagt krav på ferie og feriepenger, er det viktig å legge til rette for at omsorgsyteren sikres ferie ved at kommunen tilbyr avlastning. I rundskrivet er det pekt på at kommunen kan la omsorgslønnen løpe i den tiden vedkommende får avlastning.

RETTIGHETER ETTER FOLKETRYGDEN

Rettigheter etter folketrygdloven på området er mitt ansvar og jeg kan gi følgende opplysninger:

Sykepenger

Omsorgslønn fra kommunen er pensjonsgivende inntekt og gir rett til sykepenger etter folketrygdloven. Sykepenge retten bestemmes av om vedkommende er arbeidstaker, frilanser/ oppdragstaker eller selvstendig næringsdrivende. Arbeidstakere har rett til sykepenger fra første fraværsdag med 100 % dekning av sykepengegrunnlaget, begrenset til 6 G. Frilansere/oppdragstakere har en dekning på 100 % av sykepengegrunnlaget (begrenset til 6 G) fra 17. sykefraværsdag, mens selvstendig næringsdrivende har en dekning på 65 % av sykepengegrunnlaget fra 17. dag. Det kan tegnes tilleggssykeforsikring mot premie for tilleggssykepenger for de første 16 dagene og selvstendig næringsdrivende kan i tillegg tegne forsikring for å få 100 % sykepengedekning. Sykepengegrunnlaget for frilansere fastsettes etter den pensjonsgivende inntekten på samme måte som selvstendig næringsdrivende, forutsatt at vedkommende jevnlig har oppdrag utenfor tjeneste. Til den som på sykmeldingstidspunktet har inntekt både som selvstendig næringsdrivende og som frilanser, ytes det sykepenger etter bestemmelsene for selvstendig næringsdrivende og frilanseinntekten inngår i grunnlaget for beregningen.

Opptjening av pensjonspoeng

Omsorgslønn er pensjonsgivende inntekt. Et medlem opptjener pensjonspoeng for hvert kalenderår vedkommende har en pensjonsgivende inntekt som overstiger grunnbeløpet. Personer som i perioder har vært ute av arbeidslivet som følge av omsorgsoppgaver og som dermed ikke har fått anledning

til å tjene opp pensjonspoeng av egen arbeidsinntekt, kan få godskrevet pensjonspoeng ved ulønnet pleie av eldre, syke og funksjonshemmede og barn under sju år. Poengtallet er 3,00 for hvert år. Det skal gjøres fradrag for opptjente pensjonspoeng som følger av pensjonsgivende inntekt. Personer som har arbeidsinntekt kan derfor få godskrevet omsorgspoeng slik at samlet poeng for hvert kalenderår blir 3,00. En kan ikke få tillagt 3,00 poeng i tillegg til de poeng en har opparbeidet på grunn av pensjonsgivende inntekt. De som har opparbeidet pensjonspoeng for kalenderåret som overstiger 3,00 får derfor vanligvis ikke noen nytte av omsorgspoengene.

Til forslagets punkt 2

DAGPENGER UNDER ARBEIDSLØSHET OG ARBEIDSMARKEDSTILTAK

Personer som har hatt omsorgsoppgaver, kan på linje med alle andre, vurderes som aktuelle for arbeidsmarkedstiltak etter lov om arbeidsmarkedstiltak med forskrift.

Dagpenger under arbeidsløshet etter folketrygdloven skal gi delvis kompensasjon for tapt arbeidsinntekt som arbeidstaker. Når mottaker av omsorgslønn er organisert som oppdragstaker eller selvstendig næringsdrivende, foreligger det derfor ikke rett til dagpenger.

INDIVIDSTØNAD

Individstønad kan gis til ordinære og yrkeshemmede arbeidssøkere som deltar i arbeidsmarkedstiltak. Ytelsen er hjemlet i forskrift om arbeidsmarkedstiltak og skal dekke utgifter til livsopphold (basisytelse) og kompensere for bestemte utgifter som stønadsmottakerne har i forbindelse med tiltaksdeltakelse. Basisytelse til personer over 19 år utgjør 280 kroner per dag for fem dager i uken. Det gis barnetillegg på 35 kroner per dag per barn under 16 år som stønadsmottaker forsørger.

YRKESRETTET ATTFØRING

Yrkesrettet attføring etter folketrygdloven kan tilstås til personer som har fått sin inntektsevne varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte. Det er ikke krav om forutgående arbeidsinntekt. Attføringsstønad gis i forbindelse med tiltak som er nødvendig og hensiktsmessig for at medlemmet skal bli i stand til å skaffe seg eller beholde høvelig arbeid. For å kunne få attføringspenger til livsopphold er det et vilkår at inntektsevnen er nedsatt med minst halvparten.

KVALIFISERINGSPROGRAMMET

Personer som etter langvarig omsorgsinnsats trenger kvalifisering og inntektssikring for å kunne komme tilbake til ordinært arbeid, vil kunne omfattes

av kvalifiseringsprogram og stønad i kap. 5A i sosialtjenesteloven. Det er en forutsetning at arbeids- og inntektsevnen er vesentlig nedsatt. Videre forutsettes det at en arbeidsevnevurdering dokumenterer at det vil være hensiktsmessig og nødvendig med tett og koordinert bistand for å styrke vedkommendes mulighet for deltakelse i arbeidslivet.

Oppsummering

Som det fremgår av omtalen ovenfor, er omsorgslønn pensjonsgivende inntekt som gir rettigheter etter folketryktdloven. Lønnen gir rett til sykepenger, opp-tjening av pensjospoeng og omsorgsyter kan være berettiget til omsorgspoeng for ulønnet omsorgsar-beid. Etter min vurdering besvares forslaget under punkt 1 langt på vei gjennom redegjørelsen om gjel-dende lover og regler for omsorgslønn i dette brevet.

Jeg viser til at tidligere omsorgsytere som andre arbeidssøkere vil kunne få tilbud om arbeidsmar-kedstiltak for å bedre muligheten til å komme tilbake til arbeid. Som deltakere i arbeidsmarkedstiltak kan

de ha rett til individstønad. Videre vil tidligere omsorgsytere som trenger kvalifisering for å kunne komme tilbake til arbeidslivet kunne være berettiget til kvalifiseringsprogram og stønad.

Jeg kan ikke se at det er behov for å vurdere eta-blering av ytterligere ordninger i Arbeids- og vel-ferdsetaten, men vil avslutningsvis vise til Innst. S. nr. 148 (2006–2007) fra komiteen. Her bes det om at mulighetene for å etablere en overgangsordning med inntektssikring og kvalifisering vurderes i forhold til de som etter langvarig uformell omsorgsinnsats over-for pårørende mangler inntekt og kvalifikasjoner for å komme i arbeid. Komiteen viser til tilsvarende merknad fra Helse- og omsorgskomiteen under behandlingen av St.meld. nr. 25 (2005–2006) Mest-ring, muligheter og mening. Departementet er i gang med å utrede strategier og tiltak som kan gjøre det let-tere for yrkesaktive å kombinere yrkesaktivitet med omsorg for nære pårørende, og jeg tar sikte på snart å sende ut et høringsnotat hvor også dette forslaget vil bli vurdert.

Vedlegg 2

Brev fra Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon v/generalsekretæren til arbeids- og sosialkomiteen, datert 17. juni 2008

Dokument 8:113 (2007-2008) om utredning av forholdene for mennesker som utfører omsorgs-oppgaver for egne familiemedlemmer og mottar omsorgslønn

Innledning

Omsorgslønn er en svært viktig ordning for mange familier med funksjonshemmede barn eller funksjonshemmede familiemedlemmer, men ordnin-gen inneholder noen problematiske forhold. Dagens ordning er etter FFOs mening for svak i forhold til grunnleggende rettighetstenkning. Det er i flere år dokumentert urimeligheter knyttet til ordningen med omsorgslønn ved FFOs rettighetscenter.

Sterkere rettighetsfesting

For at ordningen med omsorgslønn skal bli et reelt alternativ til mennesker som påtar seg omsorgs-oppgaver for familiemedlemmer støtter FFO for-slagsstillerne i at det er nødvendig med en gjennom-gang og klargjøring av rettigheter og plikter til de som mottar omsorgslønn.

Når det gjelder personer som får innvilget omsorgslønn, er det opp til kommunen om de vil gi omsorgsyteren en arbeidsavtale, eller en såkalt opp-dragsavtale basert på et timetall. Helse- og Omsorgs-

departementet anbefaler at det inngås oppdragsavta-ler. Dette innebærer blant annet at omsorgsgiver ikke har rett til sykepenger og feriepenger, Dette til tross for at omsorgslønn blir regnet som inntekt etter skat-teloven, som det skal betales skatt og arbeidsgiverav-gift av.

FFO ønsker derfor en sterkere rettighetsfesting av denne ytelsen, og stiller oss bak forslagstillernes ønske om at mottakere av omsorgslønn sikres ytelser som om de var i et ansettelsesforhold. Det må videre sikres at omsorgsgiver kan ta ut ferie, ved at kommu-nen tilbyr avlastning, og et forsvarlig tjenestetilbud til den som trenger omsorg dersom omsorgsyter blir syk.

For personer som har hatt omfattende omsorgs-oppgaver og mottatt omsorgslønn, endres dette ofte når barnet fyller 18 år. I slike tilfeller står ofte omsorgsyteren uten noen form for ytelser fra det offentlige, og samtidig vil mange ikke ha hatt en stor nok inntekt til å kunne motta arbeidsledighetstrygd. Dette er personer som har tatt betydelig omsorgsan-svar i flere år, på vegne av det offentlige, og som igjen har medført at de har en svak tilknytning til arbeidslivet. FFO mener derfor det er nødvendig at de som er i en slik situasjon, sikres de samme rettig-heter som ordinære arbeidstakere når det gjelder til-

gang til arbeidsmarkedstiltak og arbeidsledighets-trygd.

Interdepartemental arbeidsgruppe

FFO har tidligere tatt opp en rekke av de problemstillingene som reises i dokument 8:113 med Helse- og Omsorgsdepartementet, senest i møte med statssekretær Rigmor Aasrud den 4. mai 2007. På møtet ble FFO orientert om at det er nedsatt en inter-

departemental arbeidsgruppe som skal se på strategier og tiltak for å gjøre det lettere å kombinere yrkesdeltakelse med omsorg for pleietrengende familiemedlemmer. Statusen i dette arbeidet er vi ikke kjent med.

Uavhengig av departementets arbeid vil FFO på denne bakgrunn signalisere sin støtte til intensjonene i forslag Dok 8:113.

